

УДК:343.982.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.14>

МОЖЛИВОСТІ СУДОВИХ ТРАСОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ЧИ ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Коваленко В.В.,
*кандидат юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблемних питань поліцейської діяльності
Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-5310-2092
e-mail: kvvkrimluid@ukr.net*

Коваленко В.В. Можливості судових трасологічних експертиз та особливості їх призначення під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями.

Статтю присвячено висвітленню можливостей та особливостей призначення трасологічних експертиз слідів ніг людини та взуття, трасологічних експертиз слідів транспортних засобів, трасологічних експертиз замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв (засобів) та трасологічних експертиз знарядь злому під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями.

Доведено, що розглянуті судові трасологічні експертизи відіграють суттєву роль у встановленні обставин кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями. Однак, сьогодні, на практиці їх можливості використовуються не в повному обсязі.

Визначено завдання, які вирішуються кожним із досліджених видів експертиз у зазначених кримінальних провадженнях, зокрема встановлення групового характеру вчинення кримінального правопорушення, диференціювання «ролей» учасників кримінального правопорушення тощо. Окреслено проблемні питання, які виникають під час призначення таких експертиз, наведено рекомендації щодо підготовки об'єктів експертиз та зразків для порівняльного дослідження. Констатовано, що з метою належної підготовки об'єктів при призначенні зазначених експертиз, а також з метою правильного формулювання питань експертові слідчому доцільно скористатися допомогою залученого у якості спеціаліста експерта, який спеціалізується на судових трасологічних дослідженнях.

Висловлено авторський погляд на мінімальну кількість слідів взуття, які мають бути відображені в «дорожчі» слідів (не менше 7-8 слідів, послідовно залишених правою і лівою ногами людини) для отримання достовірних результатів експертного дослідження.

Звернено увагу, що у чинних методичних рекомендаціях щодо призначення трасологічної експертизи слідів ніг людини та взуття пропонується ставити перед експертом питання: Який орієнтовно зріст людини, яка залишила сліди? Зауважено, що дане питання з певним ступенем достовірності вирішене бути не може через відсутніх відповідних науково обґрунтованих методик дослідження.

Перспективним напрямком наукового пошуку автором визначено дослідження можливостей використання інших трасологічних експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями.

Ключові слова: організована група чи злочинна організація, досудове розслідування, судова експертиза, трасологічна експертиза, експерт, спеціаліст.

Kovalenko V.V. Capabilities of forensic trassological examinations and the specifics of their appointment in the investigation of criminal offenses committed by organized groups or criminal organizations.

The article is devoted to highlighting the capabilities and specifics of appointing forensic trassological examinations of human foot and footwear traces, vehicle traces, locking and protective (control) devices, and burglary tools in the investigation of criminal offenses committed by organized groups or criminal organizations.

It has been proven that the forensic trassological examinations play a significant role in establishing the circumstances of criminal offenses committed by organized groups or criminal organizations. However, in practice, their capabilities are not fully utilized.

The tasks solved by each of the studied types of examinations in the mentioned criminal proceedings have been identified, including determining the group nature of the offense, differentiating the «roles» of participants in the offense, and more. Problematic issues arising during the appointment of such examinations are outlined, and recommendations are provided regarding the preparation of objects for examination and samples for comparative research. It is noted that for proper preparation of objects when appointing the mentioned examinations, as well as for correctly formulating questions to the expert, it is advisable for the investigator to seek the assistance of a specialist who is an expert in forensic trassological studies.

The author presents a viewpoint on the minimum number of shoe prints that should be reflected in the «track» of traces to obtain reliable results from expert analysis (at least 7-8 prints, sequentially left by the right and left feet of a person).

Attention is drawn to the fact that current methodological recommendations for appointing forensic trassological examinations of human foot and shoe traces suggest asking the expert: «What is the approximate height of the person who left the traces?» It is noted that this question cannot be reliably answered due to the absence of scientifically validated research methods.

A promising area of scientific research, as identified by the author, is the exploration of the possibilities of using other trassological examinations in the investigation of criminal offenses committed by organized groups or criminal organizations.

Key words: organized group or criminal organization, pre-trial investigation, forensic examination, trassological examination, expert, specialist.

Постановка проблеми. Швидке, повне та всебічне розкриття й розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, неможливе без використання спеціальних знань у формі судової експертизи. Як показують результати вивчення судово-слідчої практики, зважаючи на специфіку обставин, що підлягають встановленню під час розслідування зазначених кримінальних правопорушень, значну кількість епізодів злочинної діяльності та чисельність учасників організованої групи чи злочинної організації, в кожному такому кримінальному провадженні призначається велика кількість судових експертиз.

Найчастіше під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинюваних організованими групами чи злочинними організаціями, призначаються трасологічна експертиза слідів ніг людини та взуття, трасологічна експертиза слідів транспортних засобів, трасологічна експертиза замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв (засобів) та трасологічна експертиза знарядь злочину. Водночас результати опитування експертів – співробітників експертної служби МВС України – показують, що при підготовці матеріалів та призначенні трасологічних експертиз у кримінальних провадженнях за фактами вчинення кримінальних правопорушень організованими групами чи злочинними організаціями слідчі часто припускаються помилок, що в результаті ускладнює встановлення важливих обставин кримінального правопорушення.

Зважаючи на викладене, вважаємо, що можливості судових трасологічних експертиз у кримінальних провадженнях за фактами вчинення кримінальних правопорушень організованими групами чи злочинними організаціями, використовуються не повною мірою, що потребує удосконалення науково обґрунтованих криміналістичних рекомендацій щодо підготовки матеріалів для їх призначення.

Стан опрацювання проблематики. Теоретичні та практичні аспекти призначення та проведення судових експертиз у кримінальному судочинстві досліджувалися О.В. Бауліним, В.С. Бондарем, В.Г. Гончаренком, О.І. Жеребком, В.О. Журавлем, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, В.К. Лиси-

ченком, Н.В. Нестор, О.В. Одерієм, І.В. Пирігом, Е.Б. Сімаковою-Єфремян, М.Я. Сегаєм, Р.Л. Степанюком, В.М. Стратоновим, В.Ю. Шепітьком, М.Г. Щербаковським та іншими вітчизняними науковцями, якими сформульовано наукові та практичні основи судово-експертної діяльності.

Сучасні можливості судових трасологічних експертиз, а також особливості їх призначення та проведення розглядалися в працях А.В. Боднар [1], А.Ф. Волобуєва та В.В. Бажанюка [2, с. 40–42], О.А. Левицького [3], А.М. Тимчишина [4, с. 306], С.В. Томина й О.А. Лишака [5] та інших науковців. Водночас низка аспектів щодо особливостей підготовки матеріалів та призначення судових трасологічних експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, ще не знайшли належного висвітлення у спеціальній літературі, що й обумовлює актуальність проведення даного дослідження.

Метою статті є висвітлення можливостей окремих видів судових трасологічних експертиз та особливостей їх призначення під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями.

Виклад основного матеріалу. Основними завданнями **трасологічної експертизи слідів ніг людини та взуття** є ідентифікація людини за слідами босих ніг, шкарпеток, взуття та вирішення діагностичних завдань з установленням особливостей пересування людини, розміру взуття тощо [6].

Під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, така експертиза може дозволити встановити факт залишення декількох слідів взуття однією особою (у тому числі вилучених з місць вчинення різних злочинів); отримати інформацію про ознаки ходи людини, дефекти стоп її ніг; про кількість осіб, чії сліди залишилися на місці події, що може вказувати на груповий характер вчинення кримінального правопорушення; диференціювати «ролі» учасників кримінального правопорушення; встановити конкретне взуття, яке носила особа під час вчинення кримінально караного діяння.

У ході огляду місця події може бути виявлено одиничні сліди, або декілька послідовно залишених правою і лівою ногами однієї людини слідів взуття, тобто їх доріжку (або декілька доріжок, у разі вчинення кримінального правопорушення групою осіб). Щодо мінімальної кількості слідів у «доріжці» єдиної точки зору у спеціальній літературі не існує. Одні автори вважають, що їх має бути не менше 15–20 [7, с. 167], інші – три і більше [8, с. 215]. Звичайно, коли слідів взуття, які складають доріжку, багато, можна отримати достовірніші результати вимірювань. Але ж на практиці такі «ідеальні» доріжки слідів зустрічаються вкрай не часто. Якщо ж їх лише три, то отримати достовірні результати вимірювань неможливо, адже, як відомо, в ході огляду місця події вимірюють усі ознаки в кожному сліді (довжина кроку правої і лівої ноги, кут розвороту правої і лівої стопи, ширина кроку тощо), а потім обчислюють середнє арифметичне значення ознаки, що відображається в протоколі огляду. Як показує наш власний досвід роботи на посаді експерта-трасолога, у доріжці має бути не менше 7–8 слідів, послідовно залишених правою і лівою ногами людини.

У разі виявлення в ході огляду місця події доріжки слідів взуття на вирішення трасологічної експертизи ставляться питання:

Які особливості ходи людини відбилися у «доріжці слідів» взуття?

Який механізм утворення слідів взуття? *Відповіді на дані питання дадуть змогу отримати інформацію щодо наявності у людини, яка їх залишила, дефектів ходи (кульгавість, наявність протезів, дефекти стопи і т. ін.), що може сприяти «звуженню» кола пошуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, а також отриманню відомостей щодо певних обставин вчинення кримінально караного діяння (швидкості пересування особи, перенесення нею якогось вантажу тощо).*

В розпорядження експерта у таких випадках має бути наданий протокол огляду місця події, у якому належним чином повинні бути зафіксовані результати вимірів елементів доріжки слідів взуття, а також додатки до нього (схема «доріжки слідів», фототаблиця, матеріали відеозапису тощо).

У ході дослідження окремих слідів взуття можна отримати інформацію щодо його виду, а також особливостей підошовної частини. З цієї метою на вирішення експертизи може бути поставлене таке питання:

Взуттям якого виду залишені дані сліди, якими є його характеристики і особливі ознаки (розмір, ступінь та особливості зношування тощо)? *Відповідь на це питання дозволить слідчому зорі-*

ентувати оперативних працівників на пошук особи, яка носить, чи має у своїй власності чоботи, кросівки, капці тощо визначеного розміру, певної будови підошовної частини та з визначеними дефектами.

У разі вилучення декількох слідів взуття, які збігаються за загальними розмірами і малюнком протектора, під час огляду різних місць події ставиться питання:

Чи не залишені сліди взуття, виявлені у різних місцях, одним взуттям? *Позитивна відповідь експерта на таке питання дасть підстави для висунення версії про участь однієї й тієї самої особи у вчиненні декількох кримінальних правопорушень.*

Коли об'єктом експертизи є зліпок чи відбиток сліду взуття, то експерту, крім нього, надається взуття, вилучене у підозрюваного в порядку ст.ст. 160–168 КПК України. При цьому, вилучатися має не все взуття, наявне, наприклад, у помешканні особи, а лише те, підошовна частина якого за розмірами та будовою (малюнком протектора) збігається із вилученим з місця події. Взуття надсилається на дослідження в тому вигляді, у якому воно було виявлене. Якщо слідчому стане відомо, що взуття після події і до моменту вилучення експлуатувалося (носилося) або ремонтувалося, то про це він має повідомити експерта.

У зазначеному випадку на вирішення експертизи ставиться питання:

Чи не залишений слід взуття, виявлений на місці події (на декількох місцях події), наданим на дослідження взуттям, вилученим у (П.І.Б.)?

На практиці існують випадки, коли слідчі не надають в розпорядження експерта вилучене у підозрюваного взуття, а самотужки виготовляють експериментальні відтиски з його підошовної частини на аркушах паперу. Так, наприклад, згідно висновку експерта № 2-315 від 06 жовтня 2014 року слід взуття, найбільшими розмірами 260x110 мм, вилучений 09 травня 2014 року під час ОМП за адресою смт. Квасилів, вул. Рівненська, 1, Рівненського району Рівненської області, міг бути залишений кросівком «Адідас» на праву ногу, який ОСОБА_5 надав для огляду 29 травня 2014 року та з якого було виготовлено експериментальні відтиски взуття на трьох аркушах паперу формату А-4, так і іншим взуттям з таким же низом підошви [9]. Як бачимо, у наведеному випадку експерт сформулював висновок у вірогідній формі. То ж, згідно наведених вище рекомендацій, слідчий мав вилучити взуття і надіслати його на експертизу, а експериментальні відтиски з його підошовної частини повинен робити сам експерт на такій стадії експертного дослідження, як експертний експеримент. При цьому експерт завдяки своїм спеціальним знанням мав би змогу врахувати механізм утворення сліду, вилученого з місця події, що могло позитивно вплинути на результат експертизи.

Якщо об'єктом експертизи є зліпок (відбиток) сліду шкарпеток (панчіх), надітих на ноги, то на експертизу, крім зазначеного об'єкта, надаються 2-3 експериментальні зразки зліпків (відбитків) шкарпеток (панчіх), надітих на ноги особи, що перевіряється, а також самі шкарпетки або панчохи. Такі експериментальні зразки мають бути отримані в порядку ч. 3 ст. 245 КПК України із залученням спеціаліста в галузі судової трасології.

У методичних рекомендаціях щодо призначення трасологічної експертизи слідів ніг людини та взуття пропонується ставити перед експертом питання: Який орієнтовно зріст людини, яка залишила сліди? [6; 10, с. 152]. Вважаємо, що дане питання з певним ступенем достовірності вирішене бути не може через відсутніх відповідних науково обґрунтованих методик дослідження.

Важливість і необхідність використання слідів взуття для розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, не викликає сумніву. Однак наявність таких слідів на місці події сама по собі не доводить факту перебування там певної особи. Тобто, слідчий має довести факт носіння даного взуття визначеною особою. Одним із основних засобів доказування такого факту є призначення трасологічної експертизи, на вирішення якої має бути поставлено питання: Чи не носилося взуття, вилучене (вказати, де та в кого) конкретною особою? У такому випадку об'єктами експертизи будуть: устілка взуття зі слідом стопи, з одного боку, і експериментальні зразки зліпків стопи підозрюваного – з іншого.

Основними завданнями **трасологічної експертизи слідів транспортних засобів** є ідентифікація (ототожнення) конкретної одиниці транспортного засобу за частинами та слідами, що залишені на місці вчинення кримінального правопорушення; діагностика (установлення властивостей та стану транспортних засобів) та ситуаційні завдання (установлення механізму слідоутворення, механізму взаємодії транспортного засобу з іншими об'єктами тощо) [6].

На груповий характер вчинення кримінального правопорушення може вказувати наявність слідів декількох транспортних засобів. Такі сліди можуть бути виявлені як у безпосередній близькості від місця вчинення кримінального правопорушення, так і на деякій відстані від нього.

Якщо з місця події вилучено сліди шин транспортного засобу на вирішення трасологічною експертизою мають бути поставлені такі питання:

Якою моделлю шини залишені сліди?

На яких видах (типах, моделях) транспортних засобів можуть встановлюватися шини такої моделі? *Наведене питання ставиться перед експертом, якщо транспортний засіб, яким могли бути залишені сліди на місці вчинення кримінального правопорушення, ще не встановлений, що дозволить звузити коло пошуку.*

Якщо транспортний засіб встановлено, на вирішення експертизи мають бути поставлені такі питання:

Чи не залишені сліди, вилучені з місця події, даним транспортним засобом?

Чи не залишені сліди, вилучені з різних місць події, одним і тим самим транспортним засобом? *Відповідь на дане питання дасть підстави для висунення версії про використання одного й того самого транспортного засобу під час вчинення декількох кримінальних правопорушень.*

Окрім вилучених з місця події слідів транспортних засобів в розпорядження експерта мають бути надані шини (колеса в зборі) вилучені з автомобіля, який, вірогідно, використовувався при вчиненні кримінального правопорушення. При цьому експертові має бути повідомлено про місце встановлення кожного із наданих коліс (переднє, заднє, праве, ліве).

Трасологічна експертиза замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв (засобів).

Однією з ознак групового характеру вчинення кримінального правопорушення є розподіл ролей серед учасників угруповання. Зокрема, в організованій групі чи злочинній організації, залежно від її основної спеціалізації, зазвичай, є особа, яка спеціалізується на відмиканні замків, якими обладнані приміщення, сейфи, а також на зніманні і повторному навішуванні пломб чи інших контрольних пристроїв (засобів) тощо.

Основними завданнями даної експертизи є встановлення факту і способу відмикання (злому) замикального пристрою, видів предметів, що були використані для цього, ідентифікація цих предметів, а для пломб, крім того, – факту їх перевішування, ідентифікація пломбувальних лещат тощо.

Найчастіше об'єктами такої експертизи є вилучений з місця події замок та (або) його замикальний механізм (залежно від конструкції замка). Як відомо, замок може бути відімкнений або зламаний. Зламаним слід вважати замок, який утратив властивість замикати. Тобто, його деталі і механізми були суттєво пошкоджені чи зруйновані в результаті механічної, хімічної або термальної дії на них [11, с. 180].

Вилучений замок (у зборі) або його замикальний механізм (залежно від конструкції замка) має бути наданий на трасологічну експертизу у тому стані, у якому вони були виявлені на місці події та вилучені. Устромляти у замкову щілину будь-які предмети (у тому числі штатні ключі), а також проводити інші експерименти із замками до їх експертного дослідження забороняється. На вирішення експертизи слід поставити такі питання:

Чи справний механізм замка?

Якщо ні, то в чому полягає несправність?

Чи був відімкнений замок стороннім предметом (відмичкою, підібраним або підробленим ключем)?

У який спосіб відімкнений (зламаний) замок? [6].

У разі, якщо в підозрюваного будуть вилучені знаряддя, схожі на відмички, згадані об'єкти також необхідно направити для проведення розглядуваної експертизи. При цьому перед експертами мають бути поставлені такі питання:

Чи можливо відімкнути даний замок за допомогою інструмента (предмета), що був вилучений у (П.І.Б.)?

Чи був замок, вилучений під час проведення огляду місця події (дата, місце), відімкнений із використанням предметів, вилучених у (П.І.Б.)? [6].

Відповідь експерта на питання: Чи одним способом відімкнені (зламани) надані на дослідження замки (вилучені з різних місць вчинення кримінальних правопорушень) дозволить висунути версію про вчинення цих кримінальних правопорушень одними й тими самими особами.

На стадії досудового розслідування, коли особи, підозрювані у вчиненні кримінального правопорушення ще не встановлені, експертне дослідження **пломб та інших контрольних пристроїв** має бути спрямоване на отримання інформації як діагностичного так і ідентифікаційного характеру, щодо факту та способу розкриття та повторного навішування plomb чи інших контрольних пристроїв (засобів) виявлених в ході огляду місця події. Об'єктами дослідження такої експертизи є: а) сам запірно-пломбувальний пристрій та його частини, вилучені з місця події; б) приладдя та інструменти, що використовувалися злочинцями для зняття plomb-засувів; в) порівняльні зразки нових та тих запірно-пломбувальних пристроїв, котрі відчинені штатними приладами; г) штатні прилади (кліщі-гострозубці та тросорізи), що використовуються для зняття запірно-пломбувальних пристроїв [12, с. 15].

Для вирішення діагностичних завдань в розпорядження експерта надається вилучена плomba, а на вирішення експертизою ставляться питання:

Чи була розкрита і обтиснена повторно плomba після її обтиснення plombувальними лещатами?

У який спосіб і за допомогою якого знаряддя була розкрита і повторно обтиснена плomba?

Знаряддям якого виду розкривалась плomba?

Чи можливо з даної plombи витягти матеріал, що використовувався при опломбуванні (дріт, шпагат, шнур), без порушення її цілісності?

Який зміст цифрових та буквених знаків на контактних поверхнях plombи?

Чи були дотримані правила plombування при накладанні даної plombи?

У який спосіб відмикався (знімався) та повертався на місце даний контрольний пристрій? [6].

Чи одними plombувальними лещатами були обтиснені plombи? *Відповідь на останнє із наведених питань дозволить встановити факт використання одних і тих самих plombувальних лещат при вчиненні декількох кримінальних правопорушень і висунути версію про вчинення цих кримінальних правопорушень одними й тими самими особами.*

Якщо особу, підозрювану у вчиненні кримінального правопорушення встановлено і в неї вилучено plombувальні лещата, кліщі-гострозубці, тросорізи тощо, вони мають бути надані експертові разом із plombою. Крім того, аби забезпечити проведення експертних експериментів, слід надати експертові 10–15 необтиснених plomb, аналогічних тим, що досліджуються, а також зразки матеріалів (дріт, шпагат, шнур), які використовувались при опломбуванні [6].

У таких випадках перед експертом слід поставити наступне питання:

Чи була обтиснена плomba (plombи, вилучені з декількох місць події) даними plombувальними лещатами? *Відповідь на наведене питання дозволить встановити конкретні лещата, які використовувалися при обтиснення plomb під час вчинення одного чи декількох кримінальних правопорушень і висунути версію про участь у вчиненні цих кримінальних правопорушень особи, у якій були вилучені ці лещата.*

Трасологічна експертиза знарядь злому. За слідами проникнення до приміщення, у якому було вчинено кримінальне правопорушення, як правило, не можливо точно встановити кількість осіб, які брали участь у подоланні перешкоди. Судячи зі способу її подолання та характеру залишених відображень (наявність слідів застосування гідравлічних ножиць, болгарок, ручних дрелей тощо) можна лише дійти висновку про те, що злочинців було декілька і вони заздалегідь готувалися до вчинення цього кримінального правопорушення. Спосіб подолання перешкоди може також указувати на наявність в осіб, які здійснили її подолання, злочинної навички (кваліфікації), а також на вчинення декількох чи серії кримінальних правопорушень одними й тими ж особами.

Тож згадані та інші об'єкти під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, мають стати об'єктами трасологічної експертизи знарядь злому.

Основним завданням цієї експертизи є: установлення конкретного екземпляра або виду (характерних особливостей) знаряддя, інструмента, агрегату за слідами його дії; установлення механізму (способу) злому (іншої дії), напрямку, в якому проводився злом перешкоди (з внутрішнього або зовнішнього боку), типу (виду) виробу, що залишив слід, способу його виготовлення тощо [6].

Під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, згаданою експертизою можуть бути вирішені такі основні питання:

Одним чи декількома знаряддями було вчинено злом?

Знаряддям якого виду вчинено злом? *Відповіді на ці питання можуть зорієнтувати слідчого на розшук певного знаряддя чи інструменту, яким було вчинено злом перешкоди.*

Яким способом розділено предмет (шляхом розрізування, розрубання, розпилювання, свердління тощо)?

З якого боку (внутрішнього чи зовнішнього) було вчинено злом перешкоди (стіни, вікна, ґрати тощо)? Дане питання ставиться на вирішення експертизою, наприклад, у випадках, коли перевіряється версія про інсценування вчинення кримінального правопорушення.

Чи не залишено сліди злomu, вилучені з різних місць подій, одним і тим самим знаряддям? Позитивна відповідь на дане питання дозволить зробити висновок про застосування при вчиненні різних кримінальних правопорушень одних і тих самих знарядь чи інструментів.

У випадку затримання підозрюваного і вилучення у нього знарядь (інструментів) якими вірогідно здійснено злом перешкоди, на вирішення експертизою ставиться питання:

Чи даним знаряддям (інструментом) було вчинено злом перешкоди (чи перешкод)?

Для дослідження експерту, як правило, надаються предмети чи їх частини зі слідами злomu, а також протокол огляду місця події з фототаблицею та матеріалами відеозапису. На частинах предметів зі слідами (якщо вилучити предмет не видається можливим) необхідно позначити їх просторове положення (верх, низ, зовнішній або внутрішній бік тощо).

Якщо об'єктом дослідження є сліди свердління, розпилювання, роздроблення, експерту слід надавати також стружки, ошурки, тирсу, що знайдені на місці події, і вказати їх локалізацію відносно перешкоди чи іншого об'єкта. Якщо з обставин провадження вбачається, що згадані частки можуть утворитися внаслідок дії не лише тих знарядь, які перевіряються, про це слід повідомити експерта [10 с. 162].

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що судові трасологічні експертизи слідів взуття, слідів транспортних засобів, слідів замкальних та запобіжних (контрольних) пристроїв (засобів), слідів знарядь злomu відіграють суттєву роль у встановленні обставин кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями. Однак, сьогодні, на практиці їх можливості використовуються не в повному обсязі.

З метою належної підготовки об'єктів при призначенні зазначених експертиз, а також з метою правильного формулювання питань експертові слідчому доцільно скористатися допомогою залученого у якості спеціаліста експерта, який спеціалізується на судових трасологічних дослідженнях.

Перспективним напрямком наукового пошуку вважаємо дослідження можливостей використання інших трасологічних експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Боднар А.В. Трасологічна експертиза під час розслідування знищення або пошкодження майна. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 281–292.
2. Волобуєв А.Ф., Бажанюк В.В. Проведення експертиз у кримінальному провадженні. Монографія. Видавець Чернявський Д.О. Кривий Ріг, 2023. 228 с.
3. Левицький А.О. Про необхідність обов'язкового проведення порівняльного дослідження під час трасологічної експертизи свинцевих та полімерних plomb. *Криміналістичний вісник*. 2008. № 2 (10). С. 127–130.
4. Тимчишин А.М. Спеціальні знання у кримінальному процесі України: теорія та практика: дис... д-ра юрид. наук. 12.00.09. Кропивницький, 2023. 411 с.
5. Томин С.В., Лишак О.А. Можливості судово-трасологічної експертизи замків та plombувальних засобів у встановленні обставин криміногенного характеру. *Криміналістика і судова експертиза*. 2021. Вип. 66. С. 655–664. DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.62>.
6. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
7. Криміналістика. Підручник: у 2 т. Т. 1; за заг. ред. А.Ф. Волобуєва, Р.Л. Степанюка, В.О. Мальярової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 384 с.
8. Копча В.В., Фрідманський Р.М., Копча Н.В. Правове дослідження слідів на місці злочину: які сприяють ефективному розкриттю і попередженню злочинів. *Науковий вісник Ужго-*

- родського Національного Університету*. 2022. Серія ПРАВО. Вип. 72. Ч. 2. С. 211–218. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.67>.
9. Вирок Рівненського міського суду від 01 грудня 2023 року у справі № 569/18024/14-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115777487>.
  10. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. / за заг. ред. О.Г. Рувіна. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с.
  11. Коваленко В.В. Використання спеціальних знань під час огляду місця події за фактами крадіжок із квартир. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2023. Вип. 3. С. 177–188. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.103.177-188>.
  12. Капустіна М.В. Методика розслідування крадіжок вантажів на залізничному транспорті, вчинених злочинними групами: автореф. дис... канд. юрид. наук. 12.00.09. Харків, 2007. 20 с.